

RATKO PERIĆ, *Ekumenske nade i tjeskobe*, Biblioteka Crkve na Kamenu, knjiga 31., Izd Biskupijski ordinarijat Mostar, 1993., str. 361

Posljednjih dana ljeta 1990., kad se zemaljski život pokojnog Josipa Turčinovića, pročelnika katedre Ekumenske teologije na KBF-u u Zagrebu, već sasvim gasio, posjetio sam ga posljednji put pri njegovu bolesničkom krevetu. Bio sam kod njega s mojim provincijalom Bonom Z. Šagijem. Izvijestili smo ga o sadržaju »Pakračkog pisma – Priopćenja pravoslavnih episkopa u Hrvatskoj« i o odluci Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu da ne sudjeluje u radu IX. međufakultetskog ekumenskog simpozija u Kaoni, na Fruškoj Gori koji se trebao održati 23. i 24. rujna 1990. Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu telegramom je zamolio organizatora tog Simpozija, Teološki fakultet SPC u Beogradu, neka odloži rad Simpozija za povoljnije ekumensko vrijeme. Naime, izjavu punu neumjesnih, neodmjerenih i neprovjerenih optužaba pravoslavni su episkopi u Hrvatskoj dali u javnost samo 10 dana prije početka rada Simpozija. Bio je utučen, ali ne i iznenađen. Samo je drhtavim usnama, jedva čujnim glasom izustio: »Dok ima nade, ne treba kidati i one najtanje niti koje postoje. S njima treba imati puno strpljivosti«.

Autor knjige *Ekumenske nade i tjeskobe* je nesuđeni nasljednik Josipa Turčinovića pri katedri ekumenske teologije na KBF-u u Zagrebu dr. Rako Perić, docent tog Fakulteta, sada biskup mostarski. Ovo djelo nosi sva obilježja nade i strpljivosti o kojoj je posvjedočio pred svoju smrt pokojni Turčinović. Pa i naslov knjige to govori. Knjiga je to kojom se željelo zabilježiti i tako otrgnuti zaboravu sve što je na ekumenskom području u Katoličkoj crkvi s toliko nade i odlučnosti započelo II. vatikanskim koncilom i što se u pokoncilskom razdoblju plodno razvijalo i razgranalo na mnogim područjima dijaloga Katoličke crkve s drugim kršćanskim crkvama i zajednicama koje nisu u punom zajedništvu s Katoličkom crkvom.

Pred sobom imamo panoramu članaka koji logički i povijesno najprije obavještavaju o dijalogu između rimokatolika i pravoslavnih na općem planu. Zatim autor u više priloga razlaže povijesnu problematiku ekumenskog gibanja između Katoličke i Pravoslavne crkve na našem prostoru. U tim se člancima on legitimira kao pažljiv i kritički motritelj događaja. Raduje se pozitivnim pomacima, ali i kritičkim bilješkama i primjedbama pokazuje zreli irenizam u razmišljanju i prosudbama čime se stvaralački uključio u ekumenska nastojanja na našim prostorima.

Najveći dio knjige predstavljaju članci u kojima autor izvješćuje o rezultatima ekumenskog dijaloga među kršćanima o tri sakramenta: Krstu, Euharistiji i Svetom redu, slojevito predstavljajući rezultate dijaloga između katolika i različitih kršćanskih crkava i zajednica nesjedinjenih s Katoličkom crkvom. Temeljni tekst za taj dijalog predstavlja dokument Komisije *Vjera i ustrojstvo* ESC-a iz Lime 1982. o Krstu, Euharistiji i Ministeriju (BEM) koji autor sintetički predstavlja, ne zanemarujući njegovo ekumensko povijesno nastajanje. Za taj dokument kaže da je »jedan od najzanimljivijih konvergentnih tekstova na teološkom kršćanskom području od istočnog ili zapadnog raskola do danas. Tekst je izradila Komisija sastavljena od 120 članova: anglikanaca, pravoslavaca, protestanata i rimokatolika« (str. 50). Više je priloga posvećeno izvješću o osnovnim rezultatima dijaloga između katolika i anglikanaca, katolika i protestanata u svezi sa spomenutim sakramentima.

Puno šire i obuhvatnije autor razlaže razvojni proces istinskog dijaloškog približavanja pravoslavlja i katolicizma u tim sakramentima. Čini to tako da *in continuo* jednim okom motri ovo naše duhovno tlo. Posebno detaljno izvješćuje o sakramentu krsta, kao temeljnom sakramentu svih kršćana. Katolička crkva, prema dekretu II. vatikanskog koncila *O ekumenizmu* (UR), na tom sakramentu gradi cjelokupan svoj ekumenski dijalog i gotovo sve kršćanske crkve i zajednice priznaju sakrament krsta jedna drugoj, uključujući golemim dijelom i pravoslavne crkve. Spor oko zajedništva između katolika i pravoslavnih u pitanju ovog temeljnog sakramenta vjere postoji među srpskim pravoslavnim teolozima od kojih jedni (monaška skupina) zastupaju radikalno nepopustljivu liniju u pitanju priznanja katoličkih sakramenata i općenito glede bilo kakve molitvene interkomunije (D. Krstić, A. Jevtić, I. Bulović), a drugi (laička skupina) zastupaju posve oprečno mišljenje, zalažući se za veće približavanje i uzajamno priznavanje sakramenata (B. Gardašević, D. Dimitrijević, J. Nikolić). I jedni i drugi se pozivaju na tradiciju i povijest. Ova dijaloška linija prevladavala je donedavna na Teološkom fakultetu SP u Beogradu. Danas, čini se, prevladava monaška. Sasvim je, međutim, očito da nepopustljiva monaška linija ima odlučujući utjecaj na Sveti sinod Srpske pravoslavne crkve kao mjerodavne instancije svih važnijih odluka.

Osobito valja biti zahvalan autoru za prijevod triju temeljnih dokumenata Katoličko-pravoslavnog dijaloga (Münchena, 1982.: *Otajstvo Crkve i Euharistija u svijetlu tajne Svetoga Trojstva*; Bari, 1987.: *Vjera, sakramenti i jedinstvo crkve*; Valamo (Finska), 1988.: *Sakrament Reda u sakramentalnom ustrojstvu Crkve s posebnim osvrtom na važnost apostolskog nasljedstva za posvećenje i jedinstvo naroda Božjega*. [u međuvremenu autor je, uz kratak uvod, priredio prijevod četvrtog temeljnog dokumenta: Balamand (Libanon), 1993.: *Unijatizam, metoda sjedinjenja u prošlosti i sadašnje traženje punog zajedništva*, Crkva u svijetu, I (1994.), 64–73, op. TZT]. Dokumenti su to od prvorazredne teološke i pastoralne važnosti, unatoč distanciranju ili odstupanju nekih pravoslavnih crkava, među kojima je i Srpska pravoslavna crkva. Ti dokumenti mogu poslužiti kao izvrsna polazišta za studij teoloških disciplina i iznimno su ekleziološki važni.

Autor je detaljno zabilježio dijaloška i ekumenska nastojanja svetog oca Ivana Pavla II., osobito za godine 1983. i 1984. Papa u tim nastojanjima želi afirmirati tri dijaloška kruga: s kršćanima – ekumenizam, s nekršćanima – evangelizacija, sa svijetom – dijaloziranje (str. 163). Zanimljivo je primijetiti u tim papinim interventima, kad se obraća pravoslavcima, njegovu često izraženu nadu i uvjerenje u trenutak »kad ćemo piti iz jednoga kaleža«, »u kojem ćemo moći koncelebrirati Euharistiju Gospodnju«.

U radovima koji su pred nama zrcali se jasna preokupacija autorova da bude budan, kritički i istinoljubivi teološki motritelj i marljivi bilježitelj svega značajnog što se događalo na najvišim instancijama ekumenskog događanja u svijetu i u nas u pokoncilskom razdoblju. Zbirka je to radova koje je autor sada prikupio da ih imamo na jednom mjestu, a on ih je objavljivao u različitim revijama i listovima hrvatskog jezičnog prostora i u inozemstvu. Velika je stvar imati ih pred očima i pri ruci, jer čovjek u jednom dahu može imati uvid u golemu materiju koju je inače teško misaono sažeti. Autorova je neosporna kakvoća što je u izrazu jasan, koncizan i otvoren, ali i istinoljubivo kritičan. Jednostavnim, ali zato ne manje stručnim, nazivljem zna predstaviti i razjasniti i one stvarnosti za koje se u drugih

autora moramo mukom doumljivati što su željeli kazati. Pokušava ponuditi i hrvatske izraze za neke teško prevedive latinske riječi, nrp. za *communicatio in sacris* predlaže *bogoštovno zajedničenje*. Jezičnim izrazom i stilom pokazuje da se kreće područjem koje ne samo dobro poznaje nego mu je do njega u srcu stalo. Područje je to koje je njegov teološki izbor i kojim suvereno vlada. Zato mu je često dostatna kratka rečenica kojom je kadar izraziti bit problema ili ponuditi rješenje. Niti na jednom mjestu ne može se steći dojam da je umoran u prikazivanju i osvrtima, pa niti onda kad su rezultati pojedinog predmeta ili događaja sasvim ljudski »beznadni«. To posebice vrijedi za ekumenski dijalog u ovom našem uskovitlanom podneblju u kojem je ekumenski dijalog dosada uglavnom zahvaćao više slojeve stručnjaka i teoloških škola i u kojem se »teme i s katoličke i s pravoslavne strane slažu jedna do druge, tiskaju jedna uz drugu, ali se iznutra ne prožimaju i u tom smislu organski ne sraščuju. Cio je napor išao i ide daleko više za iskrenim informiranjem druge strane negoli za teološkim međusobnim utjecajem i kompenetracijom« (str. 33). To je i razlog, prema mišljenju našeg autora, da na tim skupovima (autor ima pred očima ponajviše međufakultetske ekumenske simpozije) »svatko sa svoje strane počasti goste i iskaže im humane geste koje stvaraju ljudsku radost i obogaćuju daljnji hod« (str. 199), što naš autor, aludirajući na III. međufakultetski ekumenski simpozij u Arandjelovcu, pomalo ironično naziva »ekonomsko-ekumenska« linija ili »prehrambeni« oblik ekumenizma. Na žalost, ili možda na sreću, čini se da je i tog oblika ekumenizma sve manje.

Autor, iako duboko svjestan stvarne ekumenske tjeskobe u ovoj našoj duhovno-kulturnoj zbilji, čini sve, i to iz dubokog uvjerenja, da ekumenski dijalog između katolicizma i pravoslavlja ne ode u zaborav, naročito na ovim našim prostorima. Niti minimalizira probleme niti se predaje rezignaciji. Želimo mu da s položaja hijerarhijske uloge koja mu je dodijeljena, u vremenu i prostoru tako bremenitom i zahtjevnom, unatoč tjeskobama bude hrabri širitelj ekumenskih nada.

Tomislav Zdenko Tenšek